

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Богдан М.С.

студентка,

Науковий керівник: Горецька О.В.

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології,

Бердянський державний педагогічний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ЗАЛЕЖНИХ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

XXI століття є періодом швидкого розвитку комп'ютеризації всіх сфер життя людини. Зокрема широкого поширення набула всевітня мережа Інтернет, яка розкриває необмежені можливості для пошуку інформації, віртуального спілкування, on-line розваг тощо. Але зі збільшенням доступу до таких ресурсів відбувається неусвідомлюване зловживання, що переростає у захопленість Інтернет та набуває форми патологічної залежності.

Наразі Інтернет-залежність трактується як нав'язливе чи компульсивне бажання ввійти до Інтернет, знаходячись off-line, і неможливість вийти звідти, знаходячись on-line. Синонімами даного поняття є «Інтернет-адикція», «віртуальна адикція», «кіберадикція», «нетаголізм»

З психологічної точки зору, в основі Інтернет-залежності лежить нелюбов до власної особистості та невпевненість в собі. Люди, що мають комплекс неповноцінності, не задоволені своїм зовнішнім виглядом чи малою увагою оточуючих до своєї особистості найбільше схильні до виникнення залежності.

Останнім часом великого поширення набула особлива форма інтерактивної взаємодії – соціальні мережі. Найпопулярнішими серед них є ВКонтакте, Facebook, Однокласники.ру, МойМир, Twitter тощо. Віртуальне спілкування багато в чому повторює реальне, однак воно

відбувається в особливому просторі (віртуальна реальність), зі специфічними утвореннями, з властивим лише йому видом спілкування. Багато користувачів мережі, перебуваючи в Інтернет, починають відчувати азарт. Бажання завести якомога більше знайомих або завантажити більше цікавої інформації змушує їх перебувати у віртуальному просторі майже весь вільний час.

Суть соціальних мереж полягає в тому, щоб через Інтернет швидко знайти практично будь-яку людину. Виходячи з термінів соціології, соціальна мережа – це соціальна структура, яка складається з групи вузлів, що являються соціальними об'єктами (окремі особи чи організації) і зв'язків між ними (соціальні взаємини). Соціальна мережа (Інтернет) – інтерактивний багатокористувацький сайт, який являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом [2]. Її учасники реальні і пов'язані один з одним тими чи іншими відносинами – від випадкових знайомств до тісних родинних і дружніх зв'язків. Коротко – це віртуальні клуби за інтересами.

З психологічної точки зору соціальна мережа розглядається як особливий вид соціальної комунікації, спрямованої на взаємодію користувачів Інтернет, з метою задоволення потреб у спілкуванні, знайомствах, передачі та сприйнятті інформації в будь-який час, незважаючи на відстань.

Статистичні дані показують, що за останні роки кількість користувачів соціальних мереж значно збільшилася і охоплює усі вікові групи. Так, за даними пошуку в блогах Яндекс, Фейсбука та ВКонтакте станом на серпень 2012 року в соціальних мережах зареєстровано понад 30 мільйонів українських акаунтів. Психолог Поляков С. зазначає, що із розряду розваг соціальні мережі переросли в справжню психологічну залежність.

Основні риси Інтернет-спілкування, що змушують користувачів більше часу проводити on-line: анонімність, яка може призвести до безкарності, розкутості і безвідповідальної поведінки учасників спілкування; відсутність невербальної інформації і виникнення установки на бажані риси партнера; добровільність контактів; стійке прагнення до емоційного наповнення тексту, що виражається у створенні спеціальних знаків для позначення емоцій; прагнення до нетипової, ненормативної поведінки; залежність від співрозмовника у спілкуванні, як наслідок порушення безпосереднього живого спілкування; відсутність

єдності простору і часу; характер спілкування – майже завжди письмовий.

Спілкування, опосередковане соціальними мережами, особливо важливе для тих людей, чиє життя з різних причин обділене міжособистісною взаємодією. Такі люди використовують всесвітню мережу, як альтернативу своєму оточенню, адже опосередковане on-line-спілкування створює ілюзію товариських відносин без вимоги дружби.

Інтернет-спілкування характеризується як глибоко особистісний, психологічно насичений процес. Внаслідок відсутності прямого контакту виникає ефект «психологічної анонімності» – особистісна захищеність від зовнішнього контролю. Людина отримує можливість розкритися, актуалізувати індивідуальні мотиви та установки, проявити найбільш глибокі індивідуальні детермінанти власної поведінки.

В результаті зниження соціально-нормативних бар'єрів все більшого значення набувають індивідуально-психологічні складові комунікації. В процесі on-line-спілкування людина може задовольняти індивідуальні комунікативні потреби, переходить від формально-ритуалізованого, нормативно-орієнтованого спілкування до більш глибоких особистісно-інтимних, індивідуалізованих комунікативних рівнів. Завдяки більшому рівневі опосередкованості спілкування соціальними мережами інформаційне повідомлення, значною мірою «відчужується» суб'єктом [1].

Оскільки такий вид спілкування стає для людини особисто значимим, вона починає все більше часу витратити на Інтернет. Таким чином, у людини виникає психологічна залежність від соціальних мереж, що негативно впливає на всі сфери її життя. Згодом особистість неусвідомлювано прагне все більше часу проводити on-line, реальні люди та події втрачають для неї сенс та інтерес.

Залежність від соціальних мереж розвивається поступово. Спочатку людина проявляє інтерес до ресурсу, реєструється, розширює матеріал свого акаунту. Далі вона все більше і більше часу проводить в переписці, обміні новинами, бере участь в обговоренні форумів, в різноманітних іграх, групах, які пропонують друзі тощо. Це переростає в патологічну залежність і згодом людина вже не може жити без того, щоб не зайти на свою сторінку. В серйозніших ситуаціях люди починають витратити кошти на платні ресурси, частіше всього не усвідомлюючи свій вчинок.

Виникнення залежності властиве не кожному користувачеві. Найбільш схильними до адиктивних форм поведінки є індивіди, що мають такі психологічні характеристики:

1. Особливості виховання в дитинстві: формування ранньої тривоги, у зв'язку з емоційним напруженням та тривожністю матері; психологічні травми в дитинстві.

2. Певні якості особистості: тяжке переживання труднощів повсякденного життя; прихований комплекс неповноцінності; зовнішня соціабельність, що поєднується зі страхом перед стійкими емоційними контактами; прагнення говорити неправду, звинувачувати інших, знаючи, що вони невинні; уникнення відповідальності в прийнятті рішень; стереотипність, повторюваність поведінки; тривожність.

3. Соціальні фактори: дезінтеграція суспільства; дискримінація за статевою, національною, економічною та іншими ознаками.

Особливості соціальних мереж дозволяють користувачеві експериментувати з власною ідентичністю, створюючи «віртуальні особистості», що відрізняються і від персоналії користувача, і від його реальної самопрезентації. У складі мотиваційних причин створення «віртуальних особистостей», насамперед, виділяються так звані «пошукові причини» – бажання випробувати новий досвід, що виступає як певна самостійна цінність.

Природно, що нове створене віртуальне життя захоплює і здається кращим, ніж реальність. Особистість несвідомо надає перевагу спілкуванню за допомогою Інтернет, навіть маючи змогу зустрітися особисто. Така комунікація має ряд позитивних та негативних наслідків. До позитивних аспектів особистісного розвитку за допомогою Інтернет-спілкування можна віднести подолання комунікативного дефіциту; розширення кола спілкування; підвищення інформованості в обговорюваних питаннях.

Таким чином, основними причинами звернення до спілкування за допомогою соціальних мереж є недостатня насиченість спілкуванням в реальному житті, можливість реалізації якостей особистості, програвання ролей, переживання емоцій, які фрустровані поза межами Інтернет. Віртуальний світ, в якому людина почувається набагато комфортніше, ніж в реальному житті, серед суспільства, створює загрозу для успішності реального життя. Зловживання соціальними мережами може призвести не лише до де соціалізації, але і до деструктивних змін психіки.

Список використаних джерел:

1. Арестова О.Н. Коммуникация в компьютерных сетях: психологические детерминанты и последствия / О.Н. Арестова, Л.Н. Бабанин, А.Е. Войскунский // Вестник Моск. ун-та. – Сер. 14. Психология, 1996. – №14. – С. 14-20.

2. Лесто К.А. Психологічні особливості користувачів соціальних сайтів / Вісник психології і педагогіки // К.А. Лесто [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>

Бондаренко Я.І.

студентка;

Кубриченко Т.В.

кандидат психологічних наук, доцент,

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ САМОТНІХ ЖІНОК

Визнання самоствавлення основою для формування позицій особистості у стосунках з іншими, його регулюючої функції та зв'язку з формуванням зрілої, адаптованої особистості [1], а також встановлена розмитість соціальних ролей чоловіка і жінки, що супроводжується процесом взаємного відчуження і веде за собою зростання кількості самотніх жінок [2], робить нагальним дослідження даної проблеми.

Проблема самоствавлення активно вивчається вітчизняними та зарубіжними психологами (Б. Братусь, Є. Волкова, Л. Гозман, Н. Іванова, Ч. Кулі, І. Кон, С. Пантелєєв, А. Петровський, М. Розенберг, М. Сарджвеладзе, В. Столін та ін.), хоча єдиний підхід до визначення змісту поняття «самоствавлення» відсутній.

Науковцями досліджено різні аспекти самотності (М. Буянов, Р. Вейс, О. Данчева, Дж. Зілбург, К. Роджерс, В. Франкл, З. Фрейд, А. Хараш та ін.), хоча у більшості підходів самотність розглядається як негативне явище, яке впливає на усі сфери життєдіяльності особистості [2].

В літературі висвітлено особливості жіночої самотності, надано результати дослідження самоствавлення у окремих категорій жінок, проте не було виявлено досліджень, присвячених вивченню психологічних особливостей самоствавлення самотніх жінок, що й обумовило вибір теми дослідження.

Об'єктом дослідження виступає самоствавлення жінки. *Предметом* дослідження стали психологічні особливості самоствавлення самотніх